

วังทรายพูน : กิ่งอำเภอใหม่สุด

“วังทรายพูน” เป็นชื่อกิ่งอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิจิตร มีที่ว่าการกิ่งอำเภอยังตั้งอยู่ในท้องที่บ้านวังทรายพูน ตำบลวังทรายพูน ห่างจากถนนสายวังทอง-เขาทราย เข้าไปประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดพิจิตรตามทางรถยนต์ประมาณ ๓๘ กิโลเมตร คือมีถนนจากพิจิตรผ่านสากเหล็กถึงกิ่งอำเภอนี้ได้ กิ่งอำเภอวังทรายพูนนี้อยู่ทางทิศตะวันออกของตัวจังหวัดพิจิตร

ความเป็นมาของชื่อวังทรายพูน ซึ่งเป็นทั้งชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล และชื่อกิ่งอำเภอ นี้ คุณอนุสรณ์ ยกให้อดีตหัวหน้าหมวดการศึกษา กิ่งอำเภอวังทรายพูน ได้เรียบเรียงไว้ว่า เดิมหมู่บ้านนี้มีชื่อว่า “บ้านวังยายมุน” เนื่องจากมีลำคลองเป็นวงน้ำลึกผ่านหมู่บ้านนี้ มีปลาชุกชุมมากด้วย เดิมมีเรือจากแม่น้ำน่านเข้ามาค้าขายในหมู่บ้านนี้ได้ แต่ปัจจุบันคลองตันเสียแล้ว จะมีน้ำเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น สำหรับบ้านวังยายมุนนี้ ต่อมาได้เพี้ยนเป็น “วังทรายพูน” และเป็นทั้งชื่อหมู่บ้านและตำบลด้วย

ทางราชการได้ยกฐานะตำบลวังทรายพูนขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ แบ่งการปกครองออกเป็น ๓ ตำบล คือตำบลวังทรายพูน ตำบลหนองพระ และตำบลหนองปลาไหล มีหมู่บ้านทั้งหมด ๒๕ หมู่บ้านด้วยกัน

สำหรับที่ว่าการกิ่งอำเภอบัจจุบันนั้น เป็นที่ว่าการกิ่งอำเภอชั่วคราว ตั้งอยู่ห่างจากตลาดวังทรายพูน หรือถนนใหญ่สาย วังทอง-เขาทราย เข้าไปประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร และทางราชการกำลังจะสร้างที่ว่าการกิ่งอำเภอถาวรต่อไป ซึ่งมีสถานที่แล้ว คืออยู่ที่ตลาดวังทรายพูนลงไปประมาณ ๓ กิโลเมตร และอยู่ริมถนนสายวังทอง-เขาทรายด้วย

ตำบลหมู่บ้านในท้องที่กิ่งอำเภอวังทรายพูน

ท้องที่กิ่งอำเภอวังทรายพูนมี ๓ ตำบล ๒๕ หมู่บ้าน คุณอนุสรณ์ ยกให้ได้รวบรวมและเรียบเรียงจากข้อมูลของครูใหญ่โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกิ่งอำเภอนี้ มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจดังนี้

วังทรายพูน

เป็นทั้งชื่อหมู่บ้าน ตำบล และกิ่งอำเภอ ประวัติความเป็นมา ได้กล่าวมาแล้ว ตอนต้น ตำบลวังทรายพูนนี้ มีชื่อหมู่บ้านต่างๆ คือ บุ่งมะกรูด วังแสง เนินหัวโล่ ตากแดด ท่งโมง หนองยาง และวังพลับ ผู้เขียนจะกล่าวถึงแต่ละชื่อตามลำดับไป

บุ่งมะกรูด หมู่บ้านนี้มีลำคลองผ่าน มีฝักกฐัดขึ้นงามมากเต็มลำคลอง ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านบุงฝักกฐัด” ต่อมาได้เพี้ยนมาเป็น “บ้านบุงมะกรูด”

วังแสง ครูใหญ่โรงเรียนบ้านวังแสงได้เขียนที่มาของชื่อนี้ไว้ว่า เนื่องจากมีคลองผ่านหมู่บ้าน และมีวังน้ำลึกกับต้นแสงขนาดใหญ่อยู่รอบๆ วังน้ำนั้น ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านวังแสง” มีวัดวังแสงที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ด้วย และเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ นายพยอม วันเชียง ได้ซุขพบเครื่องสังคโลก มีแจกัน และผอบ เป็นต้น ในแจกันมีกระดูกหักชิ้นเล็กๆ อยู่ด้วย นับว่าบริเวณหมู่บ้านนี้คงมีคนอาศัยอยู่มานานแล้ว จึงเป็นหมู่บ้านที่น่าศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดต่อไป

เนินหัวโล่ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนเนินหรือโคกสูง ซึ่งมีลักษณะคล้ายเกาะยื่นออกไปในทุ่งนา เมื่อมองจากทุ่งนาจะเห็นหมู่บ้านนี้เด่นชัด ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านเนินหัวโล่” ต่อมาเพี้ยนเป็น “บ้านเนินหัวโล่” เล่ากันว่าในหมู่บ้านนี้มีตามหาสมบัติอยู่เชิงเขาบ่อย ปัจจุบันนี้ปากถ้ำปิดเสียแล้ว มีแต่เพียงช่องเล็กๆ เท่านั้น เติมในถ้ำมีของเป็นจำนวนมาก เมื่อชาวบ้านจะทำบุญ มักจะไปเยี่ยมของจากถ้ำนี้มาใช้ ต่อมาบางคนเยี่ยมแล้วไม่นำไปคืน จึงเป็นเหตุให้ถ้ำปิด มีคนเคยคิดทำลายถ้ำเพื่อหวังสมบัติ แต่ก็ต้องมีอันเป็นไปเสียก่อน

ตากแดด เป็นหมู่บ้านที่มีวังน้ำลึกและมีปลาชุกชุมมาก ชาวบ้านมาหาปลาที่วังน้ำลึกนี้ และรอบวังน้ำก็ไม่มีร่มไม้ด้วย ชาวบ้านต้องตากแดดหาปลาตลอดเวลา จึงเรียกกันว่า “วังตากแดด” ต่อมากำว่า “วัง” หายไปจึงเหลือเพียง “บ้านตากแดด” จนถึงปัจจุบัน

ท่งโมง เดิมเรียกกันว่า “บ้านวังโมง” มีคลองน้ำลึกและกว้างใหญ่ ท่งเป็นป่าทึบ มีพวกโจรผู้ร้ายมาชุกช่อนอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า บ้านวังโมง คือมีวังน้ำลึกและมีโจรผู้ร้ายชุกช่อนอยู่ ต่อมาป่าทึบถูกชาวบ้านถากถางทำไร่นา จึงกลายเป็นทุ่งนา วังน้ำลึกก็ตื้นเขิน จึงเรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า บ้านท่งโมง เรื่องนี้ คุณจรรยา วิไลรัตน์ รักษาราชการแทน ครูใหญ่โรงเรียนท่งโมง เป็นผู้รวบรวมและเรียบเรียงขึ้น

หนองยาง เดิมมีป่าไม้มากจึงเรียกบ้านหนองยาง

วังปลับ เนื่องจากมีวังน้ำลึกในหมู่บ้านนี้ และตาปลับไปตั้งบ้านเรือนอยู่ก่อน จึงเรียกกันว่า “วังตาปลับ” ต่อมากลายเป็นหมู่บ้าน เรียกว่า “บ้านวังปลับ”

หนองพระ

หนองพระเป็นทั้งชื่อหมู่บ้านและชื่อตำบล ชื่อนี้เนื่องมาจากมีหนองน้ำ พอถึงฤดูแล้งน้ำแห้ง มีผู้พบพระพุทธรูปองค์หนึ่งในหนองน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “บ้านหนองพระ” ต่อมาได้เป็นตำบลด้วยในตำบลนี้มีชื่อหมู่บ้านหนองลากซ้อน ยางสามต้น บ่อเต๊ หนองพระ หนองโพธิ์ ดงพลับ เขาพนมพา และทุ่งตะขาบ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านเหล่านี้ตามลำดับไป

หนองลากซ้อน คุณบุญครอบ อัครฐ ได้เรียบเรียงไว้ว่า เดิมหมู่บ้านนี้เป็นที่พักล่อ พักควาย ที่ใช้ในการลากสิ่งของต่างๆ ตรงที่พักล่อพักควายนี้เอง มีหนองน้ำแห่งหนึ่ง พวกที่มาพักได้ตัดไม้เป็นท่อนๆ และมัดติดต่อกันสำหรับลากจับปลาในน้ำ ไม้ที่มัดติดกันเรียกว่า ซ้อนลากปลา คนทั่วไปจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านหนองลากซ้อน”

ยางสามต้น หมู่บ้านนี้เดิมเป็นป่าไม้ขนาดใหญ่หนาแน่น ต่อมาได้สร้างถนนสายวังทอง-เขาทราย ชาวบ้านจึงมาจับจองที่ดิน และมีต้นยางต้นหนึ่งขนาดใหญ่มากแตกออกเป็นสามกิ่ง แต่ละกิ่งขนาดใหญ่มาก ชาวบ้านได้โค่นนำไม้ไปสร้างวัด ปรากฏว่าตอที่เหลือนั้น เล่ากันว่า พวกหาของป่าได้อาศัยนั่งพักบนตอได้ถึง ๑๕ คน และยังมีที่เหลือวางยามได้อีกถึง ๑๕ ใบ ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านยางสามต้น” แต่ปัจจุบันตอไม้ถูกชาวบ้านตัดผ่าไปทำฟืนเสียหมดแล้ว

บ่อเต๊ เดิมหมู่บ้านนี้เป็นป่าไม้ขนาดใหญ่หนาแน่น ต่อมาเมื่อสร้างถนนสายเขาทราย-วังทอง ก็มีชาวบ้านมาจับจองที่ทำกิน และมีต้นเต๊ใหญ่ต้นหนึ่ง ชาวบ้านได้ขุดบ่อน้ำใต้ต้นเต๊ต้นนี้ ปรากฏว่ามีน้ำใช้ตลอดปี ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านบ่อเต๊” ปัจจุบันบ่อน้ำยังมีอยู่ แต่ต้นเต๊ถูกชาวบ้านโค่นเสียแล้ว

หนองโพธิ์ เดิมหมู่บ้านนี้มีหนองน้ำ และมีต้นโพธิ์อยู่ใกล้ๆ ชาวบ้านจึงเรียก “บ้านหนองโพธิ์”

ดงพลับ หมูบ้านหมี่ต้นมะพลับขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกกันว่า “บ้านดงพลับ”

เขาพนมพา คุณมนตรี บันทอง ได้รวบรวมและเรียบเรียงถึงที่มาของชื่อหมู่บ้านนี้ว่า เป็นชื่อตามชื่อภูเขาเก่าแก่ และสวยงามลูกหนึ่ง มีรูปร่างคล้ายนมสาว หรือฝ่าซีกรอบสูงประมาณหนึ่งกิโลเมตรเศษ มีชาวบ้านมาอาศัยอยู่ที่เชิงเขาลูกนี้ และเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านเขานมพา” ต่อมาได้กลายเป็น “บ้านเขาพนมพา” สำหรับที่เขาลูกนี้มีเรื่องเล่ากันว่า ถ้าคนหลงทางจะพบต้นโพธิ์ใหญ่ และพบถ้ำทางทิศตะวันออก และในคืนวันเพ็ญบนลานหินตรงหน้าผา จะมีคนแก่คนหนึ่งออกมานั่งท่ามกลาง ในวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ของทุก ๆ ปี ประชาชนทั้งหมู่บ้านจะมาทำพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อ ซึ่งเชื่อกันว่า มีอยู่ ๓ องค์ คือ เจ้าพ่อพรหมารินทร์ เจ้าพ่อร่มขาว และเจ้าพ่อร่มเขียว มีการเลี้ยงอาหารกัน และมีเพื่อนรำถวาย พร้อมกับมีการเข้าทรง ทำนายทายทักโชคชะตาของหมู่บ้านในปีถัดไปด้วย แต่ปัจจุบันพิธีดังกล่าวถูกกลืนหายไปเสียแล้ว

ทุ่งตะขาบ เดิมหมู่บ้านนี้มีหนองน้ำและมีนกตะขาบอาศัยหากินอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ้านหนองตะขาบ” ต่อมาหนองน้ำต้นเขินกลายเป็นทุ่งนา ชาวบ้านจึงเรียกชื่อใหม่ว่า “บ้านทุ่งตะขาบ”

หนองปลาไหล

เป็นทั้งชื่อหมู่บ้านและชื่อตำบล คุณประจวบ เป้าเพชร ได้รวบรวมและเรียบเรียงไว้ว่า ในหมู่บ้านนี้มีหนองน้ำอยู่แห่งหนึ่ง เมื่อถึงฤดูน้ำหลากปลาต่างๆ จะไหลมาอยู่ในหนองน้ำนั้นมากมาย ชาวบ้านจึงเรียก “บ้านหนองปลาไหล” ในตำบลหนองปลาไหลนี้มีหมู่บ้านต่างๆ คือ หนองปลาไหล วังเดื่อ ห้วยตัดไม้ คลองช้างตาย บ้ำหวาย คลองสะแก ท่ากระทาน และสายดินแดง เป็นต้น แต่ละหมู่บ้านมีที่มาดังนี้

วังเดื่อ เนื่องจากมีวังน้ำลึกและมีต้นมะเดื่อขึ้นอยู่ทั่วไป จึงเรียกกันว่า “บ้านวังเดื่อ”

ห้วยตัดไม้ คุณจุมพล ชาญไกรเขต ครูใหญ่โรงเรียนบ้านห้วยตัดไม้ ได้รวบรวมเรียบเรียงไว้ว่า หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ริมห้วยน้ำ รอบ ๆ ห้วยมีต้นไม้ต่างๆ จำนวนมาก ชาวบ้านที่อาศัยอยู่อาศัยตัดไม้จากห้วยไปสร้างที่อยู่อาศัย จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านห้วยตัดไม้”

คลองข้างตาย หรือบ้านใหม่เนินสวรรค์ เดิมเป็นป่าดงดิบ มีสัตว์ป่าชุกชุม และมีลำคลองลักษณะเป็นลำตาง ซึ่งเป็นทางสำหรับช้างเดิน ชาวบ้านได้พบช้างตายที่ปากลำคลอง ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านคลองข้างตาย” ต่อมาเมื่อมีคนอพยพมาอยู่หมู่บ้านนี้มากขึ้น จึงมีเจ้าหน้าที่กำจัดไข้มาลาเรียมาฉีดยาฆ่ายุง และไม่ทราบชื่อหมู่บ้านนี้ จึงเขียนชื่อให้ว่า บ้านใหม่เนินสวรรค์ ชื่อหมู่บ้านนี้จึงมี ๒ ชื่อด้วยเหตุนี้

ป่าหวาย คุณประเจตน์ พุ่มพวง ได้รวบรวมเรียบเรียงที่มาของชื่อนี้ว่า เมื่อราว ๑๐๐ ปีเศษ มีประชาชนชาวป่าหวาย จังหวัดลพบุรี ได้แสวงหาที่ทำกิน ได้มาพบป่าหวายสวยงามอยู่บนเนินแห่งหนึ่ง จึงได้ชักชวนกันมาทำมาหากิน ณ บริเวณป่าหวายนี้ และเรียกชื่อว่า “บ้านป่าหวาย”

คลองสะแก คุณประเจตน์ พุ่มพวง ได้รวบรวมเรียบเรียงไว้ดีกว่า หมู่บ้านนี้มีป่าสะแกสวยงามมาก และมีคลองไหลผ่านหมู่บ้านด้วย ชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า “บ้านคลองสะแก”

ท่ากระดาน มาจากหมู่บ้านนี้มีลำคลองที่ประชาชนล่องแพมาพักมัดแพอยู่เสมอ คนทั่วไปจึงเรียกว่า “บ้านท่ากระดาน”

บ้านสายดินแดง คุณปลิว ยอดจันทร์ ได้รวบรวมเรียบเรียงไว้ว่า หมู่บ้านนี้มีสายน้ำไหลผ่านเขียวแรงมาก ประกอบกับน้ำในลำคลองมีดินตะกอนปนอยู่มาก มีลักษณะเป็นสีแดง ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านสายดินแดง”

ชื่อตำบลหมู่บ้านมักมี ๖ นำหน้าถึง ๕ ชื่อ คือ ๖ ทรายนูน ๖ แสง ๖ ตากแดด ๖ พลับ และ ๖ เดอ เพราะมี ๖ นาลึกด้วย และมี ๖ หนอง นำหน้ามี ๕ ชื่อเช่นกัน คือ หนองลากม่อน หนองยาง หนองพระ หนองโพธิ์ และ หนองปลาไหล

วัดในท้องที่กิ่งอำเภอวังทรายพูน

ในท้องที่กิ่งอำเภอวังทรายพูน มีวัดที่สร้างใหม่แทบทั้งสิ้น ดังนั้นโบราณวัตถุสถานภายในวัดจึงสร้างขึ้นใหม่ด้วย บางวัดยังไม่มีโบสถ์วิหาร เป็นเพียงสำนักสงฆ์ก็มี วัดต่างๆ มีดังนี้

ตำบลวังทรายพูน มีวัดวังทรายพูน วัดเขตมงคล วัดตากแดด วัดเนินหัวไร่ วัดวังแสง วัดหนองยาง วัดเขาเขต และวัดบึงมะกรูด

ตำบลหนองปลาไหล มีวัดหนองปลาไหล วัดคลองสะแก วัดป่าหวาย วัดทับไทร
วัดเนินสวรรค์ และ วัดวังเคื่อ

ตำบลหนองพระ มีวัดหนองพระ วัดหนองลากหม้อน วัดบ่อเต้ และ วัดเขาพนมพา

ชื่อวัดกับชื่อตำบลหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะตรงกัน นอกจากบางหมู่บ้านยังไม่มีวัด
ตั้งนั้นที่มาของชื่อวัดก็ตรงกับที่มาของตำบลหมู่บ้านที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง วัดที่น่าศึกษาค้นคว้า
อย่างละเอียดคือ วัดวังแสง วัดเนินหัวโล่ วัดหนองพระ และ วัดเขาพนมพา เพราะวัด
ทั้งสี่มีที่มาและมีโบราณวัตถุที่น่าสนใจมาก เช่น วัดวังแสง เคยขุดได้เครื่องสังคโลก ในหมู่บ้าน
ที่ตั้งวัด วัดเนินหัวโล่ เล่ากันว่ามีถ้ำมหาสมบัติอยู่เชิงเขาน้อย ซึ่งอยู่ใกล้วัดนี้ วัดหนองพระ
เคยได้พระพุทธรูปในหนอง จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่าหนองพระ และที่ วัดเขาพนมพา มีเรื่อง
เล่าเกี่ยวกับคนหลงทางพบต้นโพธิ์ใหญ่ และพบถ้ำทางทิศตะวันออกของวัด ถึงแม้จะเป็นเรื่อง
เล่า แต่ก็ต้องมีข้อมูลซึ่งเป็นจริงมาก่อนก็ได้